

Професійна підготовка фахівців фізичної культури та спорту

УДК 378:796

*Галина Балахничева,
Лідія Завацька*

Формування професійної підготовки фахівців фізичної культури до практичної роботи з учнями сучасної школи

Волинський національний університет імені Лесі Українки (м. Луцьк)

Постановка наукової проблеми та її значення. Аналіз останніх досліджень. Формування студента, майбутнього вчителя фізичної культури й спорту, неможливе без усвідомлення себе як суб'єкта педагогічної діяльності, тому професійна сформованість передбачає орієнтацію на педагогічну діяльність, яка повинна включати не лише набуття фахових знань, умінь і навичок, а й морально-етичне ставлення до педагогічної діяльності. Ось чому формуванню професійної підготовленості у вищих навчальних закладах повинно надаватися велике значення.

Завдання дослідження – виявити рівень професійної підготовленості фахівців фізичної культури й спорту до практичної діяльності з дітьми та підлітками й дослідити рівні сформованості педагогічних знань, умінь і навичок майбутніх фахівців педагогічної справи з фізичної культури, сформованості особистих якостей крізь призму професійного самооцінювання.

Виклад основного матеріалу й обґрунтування отриманих результатів дослідження. Формування професійної підготовленості майбутнього вчителя фізичної культури під час навчання у ВНЗ виступає як сформована підструктура педагогічних здібностей та особистих якостей крізь розуміння набутих знань, умінь і навичок, сприйняття життєвих планів, рис характеру відповідно до вимог суспільства професійної підготовленості до майбутньої професії.

Дослідницька робота, яка проводилася зі студентами V і VI курсів денної й заочної форм навчання інституту фізичної культури та здоров'я Волинського національного університету імені Лесі Українки, дає підстави зробити деякі принципові висновки, а саме:

1) формування професійної підготовленості майбутніх фахівців є важливою проблемою, але, розв'язуючи її, потрібно враховувати, що якість професійної підготовленості виступає важливим аргументом не лише перед вищою педагогічною освітою, а й перед педагогічними колективами, де буде вдосконалювати професійну майстерність майбутній фахівець фізичної культури та спорту;

2) використання наукового підходу під час професійного зростання дасть змогу скоротити тривалість підготовки й допоможе знайти її оптимальні шляхи та методи, сприятиме покращенню роботи в майбутньому;

3) входження фахівця фізичної культури й спорту в майбутню професію – це багатofакторний процес, який являє собою складність комплексне дослідження соціально-педагогічних явищ, пов'язаних з адаптацією, яка повинна досліджуватися на різних етапах професійної підготовки, починаючи з обрання професії під час навчання у ВНЗ й у професійній діяльності випускника.

Коло питань, яке ми досліджували, включало інтерес до фізичної культури та інших галузей, пов'язаних із ним:

- мотивацію отримання вищої освіти;
- наявність причин мотивації.

Визначення таких питань показало, що більші труднощі виникають у професійній підготовці студентів фізичного виховання, які негативно ставляться до обраної професії, ніж у тих, хто – позитивно.

У дослідженнях брали участь студенти 51 і 61 груп, які вважалися експериментальними, та студенти 52 і 62 груп – контрольними. Використано такі методи дослідження, як опитування,

анкетування, спостереження, написання твору-міркування “Якби я був фахівцем фізичної культури і спорту”. Студентів поділено на три групи, а саме:

– перша група – студенти, які “знають, до чого вони прагнуть”; уміють визначати мету, живуть за життєвим планом, знають, що потрібно робити, щоб стати ідеалом;

– друга група – студенти, які свідомо розуміють, що і як треба зробити, щоб стати професіоналами;

– третя група – студенти, котрі чітко розуміють: “який я є”, тобто розуміють, які риси характеру притаманні їм, що від них вимагається і якими мріють їх бачити.

Зіставляючи отримані результати експериментальних і контрольних груп, ми отримали такі результати:

– вибір професії майбутнім учителем фізичного виховання суттєвого впливу на їх свідомість не має;

– професійна підготовка після закінчення навчання перебуває на належному рівні.

Результати експериментальної роботи, за самооцінкою респондентів експериментальних і контрольних груп, показали деяку розбіжність у відповідях на питання формування професійної підготовленості до майбутньої роботи фахівців фізичної культури й спорту.

На запитання: “Які дисципліни, що викладають у ВНЗ, краще впливають на професійну підготовленість та викликають зацікавленість?”, то 40 % ЕГ і 29 % КГ віддали перевагу спеціальним дисциплінам; 24 % ЕГ і 31 % КГ вважають важливими суспільні науки; 36 % ЕГ і 40 % КГ визначили психолого-педагогічні дисципліни.

На запитання: “Чи свідомо сприймають респонденти важливість професійного самовдосконалення та чи розуміють, як треба розвивати свої здібності?” ми отримали відповідь, що фізичне самовиховання студентів ВНЗ не може здійснюватися ізольовано від професійного самовдосконалення, яке повинно включати:

– тематичне самовдосконалення, яке передбачає формування окремих знань;

– практичне самовиховання як формування системи практичних навчально-пізнавальних умінь і навичок;

– психологічне самовдосконалення, яке включає формування й розвиток тих якостей мотиваційної сфери, що виражають особистісне ставлення до самовдосконалення.

Отже, незалежно від характеру роботи над особистістю, процес самовдосконалення сприяє професійно-педагогічній підготовці фахівця фізичної культури та спорту до майбутньої роботи, де сформованість підструктур педагогічних здібностей засобами самопізнання й самовдосконалення виступає як умова усвідомлення себе як суб'єкта педагогічної діяльності, а розуміння та сприйняття – як мотивація [2].

Спостереження показали, що навчальна діяльність у ВНЗ за самооцінкою фізичного виховання дає змогу визначити рівневу характеристику не лише педагогічних здібностей, а й сприятиме формуванню професійних якостей у подальшій підготовці майбутнього вчителя до практичної діяльності [3].

Фізичне самовиховання – це процес цілеспрямованої свідомості та планомірної роботи над собою, спрямованої на формування професійних якостей, де основними функціями повинні виступати мотиваційна робота над собою, оволодіння кожним студентом методикою самовиховання, забезпечення взаємозв'язку фізичного виховання з іншими формами самовдосконалення й стилювання фізичного самовиховання.

Успіх цієї роботи залежить від використання своєчасно спланованої програми – орієнтиру фізичного самовиховання, у якому важливе місце займають завдання і методи їх розв'язання [1] (табл. 1).

Таблиця 1

Програма-орієнтир фізичного самовиховання

№ з/п	Завдання	Метод розв'язання
1	Добитися всебічного фізичного розвитку й підготовленості	Ознайомлення з літературою фізичного самовиховання, формування особистості засобами фізичної культури й спорту. Систематичне використання в повсякденному житті, навчанні, відпочинку фізичних вправ, туризму, спорту

2	Організувати здоровий спосіб життя	Дотримання виконання режиму сну, харчування, перебування на свіжому повітрі. Чергування праці та активного відпочинку з використанням фізичних вправ; загартування; відмова від уживання алкоголю й куріння. Систематичні заняття фізичними вправами та спортом
3	Уключитися в різнобічну фізкультурно-спортивну діяльність (пізнавальну, організаторську, інструкторську, суддійську, просвітницьку, педагогічну)	Участь в органах студентського самоуправління культурно-спортивною діяльністю; участь у пропаганді фізичної культури й спорту, в організації та проведенні масових оздоровчих, фізкультурних і спортивних заходів, розширення й поглиблення знань із фізичної культури та спорту
4	Формування вольових, організаторських і комунікативних якостей особистості	Самостійні заняття фізичними вправами, участь у змаганнях, у фізкультурно-спортивній діяльності
5	Оволодіння основними методами фізичного самовиховання школярів	Організація виховної роботи зі школярами засобами фізичної культури. Участь у керівництві фізичним самовихованням школярів

Аналіз бібліографічної літератури, вивчення роботи вчителів ЗОШ № 11 і № 15 міста Луцька показали, що вимоги суспільства України до особи вчителя фізичної культури й спорту можуть бути ефективно реалізовані, якщо процес самоосвіти сприймається як необхідність активної діяльності, де самовиховання майбутнього вчителя засобами фізичного виховання виступає не як результат професійного самовиховання, а як його передумова.

Отже, професійна підготовленість майбутнього фахівця фізичної культури та спорту повинна визначатися трьома рівнями, а саме:

I – рівень сформованості професійно-педагогічних знань, умінь, навичок;

II – рівень осмислення студентами своєї підготовленості до практичної діяльності, визначення чіткої мети, завдань і змісту;

III – рівень професійної спрямованості майбутніх учителів, їх свідомої активності, сформованість інтересу до проведення виховних, спортивно-масових заходів із фізичної культури й спорту, відповідальне ставлення до виконуваної роботи.

Дослідно-педагогічна робота дала змогу визначити шляхи поетапного формування професійної підготовки фахівця фізичної культури та спорту до роботи з учнями сучасної школи, зміст якого повинен включати:

– психолого-педагогічну підготовку, під час якої формується мотиваційна робота над собою, ведеться навчання методами самопізнання, надається допомога в пізнанні своїх особливостей і можливостей в оволодінні знаннями з фізичної культури;

– психолого-педагогічна підготовленість із курсу навчальних дисциплін;

– самостійне вивчення стану здоров'я, фізичної підготовленості, визначення особистісних якостей, професійних умінь і навичок. Тобто на цьому етапі потрібно сприйняти програмовий матеріал, що спонукатиме студентів на фізичне самовдосконалення особистості як майбутнього фахівця фізичної культури та спорту, яке включає:

– подальше вдосконалення психолого-педагогічної підготовки до професійної роботи з учнями (прийоми роботи над собою, завдання самовдосконалення, самоконтроль, набуття результатів фізичного самовиховання). Використання завдань "Програми-орієнтира" з орієнтацією на кінцевий результат;

– орієнтація фізичного самовиховання на постійне самовдосконалення, оволодіння корекцією самовиховання з урахуванням досягнутого, повне оволодіння методикою організації фізичного виховання;

– використання досвіду фізичного виховання для інших видів самовиховання; наявність одночасного самовиховання в кількох напрямках роботи над собою.

Висновки й перспективи подальших досліджень. Отже, в основі поетапного формування професійної підготовки фахівців фізичної культури й спорту до роботи з учнями сучасної школи повинні знайти своє відображення важливі ознаки, а саме: провідне місце фізичного виховання, яке формує самовиховання; паралельна взаємодія фізичного виховання та самовиховання; провідна ланка фізичного самовиховання, стимуляція й корегування якого визначається станом навчально-виховного процесу у ВНЗ. Тобто на всіх етапах формування професійної підготовленості фахівця фізичної культури та спорту має простежуватися взаємообумовленість фізичного виховання й само-вдосконалення.

Список використаної літератури

1. Балахнічова Г. Формування професійної майстерності майбутнього фахівця фізичної культури : навч.-метод. матеріали для студ. випускних курсів ін-тів фіз. культури / Г. Балахнічова, Л. Заремба. – Луцьк : РВВ “Вежа” Волин. держ. ун-ту ім. Лесі Українки, 2004. – С. 27.
2. Котова О. Професійна підготовка фахівців фізичного виховання у світлі сучасної педагогічної освіти / О. Котова // Фізичне виховання, спорт і культура здоров'я у сучасному суспільстві : зб. наук. пр. Волин. нац. ун-ту ім. Лесі Українки. Т. 1. – Луцьк : РВВ “Вежа” Волин. нац. ун-ту ім. Лесі Українки, 2008. – С. 67–70.
3. Цьось А. В. Сучасні технології викладання спортивних дисциплін : навч. посіб. / А. В. Цьось, Г. В. Балахнічова, Л. В. Заремба. – Луцьк : ВНУ ім. Лесі Українки, 2010. – С. 83–86.

Анотації

У статті висвітлено проблеми професійної сформованості фахівців фізичної культури до практичної діяльності з учнями сучасної школи. Визначено оптимальні етапи й методи самовдосконалення. В основі поетапного формування професійної підготовки спеціалістів фізичної культури та спорту з учнями сучасної школи повинні відображатись важливі ознаки, а саме: провідне місце фізичного виховання, яке формує самовиховання; паралельна взаємодія фізичного виховання і самовиховання; провідна ланка фізичного самовиховання, стимуляція і коректура якого визначаються станом навчально-виховного процесу у ВНЗ. Тобто на всіх етапах формування професійної підготовленості спеціаліста фізичної культури та спорту повинна прослідковуватись взаємообумовленість фізичного виховання і самовдосконалення.

Ключові слова: професійне вдосконалення, самовдосконалення.

Галина Балахнічова, Лидія Завацкая. Формирование профессиональной подготовки специалистов физической культуры к практической работе с учениками современной школы. В статье освещаются проблемы профессиональной сформированности специалистов физической культуры к практической деятельности с учениками современной школы. Определены оптимальные этапы и методы самоусовершенствования. В основе поэтапного формирования профессиональной подготовки специалистов физической культуры и спорта с учащимися современной школы должны найти свое отражение важные признаки, а именно: ведущее место физического воспитания, которое формирует самовоспитания; параллельное взаимодействие физического воспитания и самовоспитание; ведущее звено физического самовоспитания, стимуляция и корректировка которого определяется состоянием учебно-воспитательного процесса в ВУЗе. То есть на всех этапах формирования профессиональной подготовленности специалиста физической культуры и спорта должна проследиваться взаимообусловленность физического воспитания и самоусовершенствования.

Ключевые слова: профессиональное совершенствование, самоусовершенствование.

Halyna Balakhnycheva, Lidiya Zavatska. Formation of Professional Preparation of Physical Training Specialists for Practical Activities with Pupils of a Modern School. The article deals with the problems of professional preparedness of physical training specialists for practical activities with pupils of a modern school. It has been determined optimum stages and methods of self-perfection. The basis of formation of professional training of physical culture and sports in a modern school. Pupils should find in their reflections important features, namely leading place of physical education which forms self-education; parallel interaction between physical education and self-education, leading link of physical self-education, stimulation and adjustments which are determined by the state of educational process at the university. That is, at all stages of professional training specialist physical education and sport should be traced interdependence of physical education and self-improvement.

Key words: professional improvement, self-perfection.

УДК 378.4:111.852:613.8

Валентин Винник

Вплив сучасних стереотипів естетики здоров'я на вибір пріоритетів професійної підготовки майбутнього вчителя фізичного виховання

Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького (м. Черкаси)

Постановка наукової проблеми та її значення. У сучасній вищій школі зміщуються акценти щодо реалізації нової концепції державної політики, сутність якої полягає в подоланні масштабної